

UPERNAVIK

Bevaringsværdige bygninger og bydele

**Grønlands Hjemmestyre
Økonomidirektoratet
1990**

UPERNAVIK

I Upernavik by udpeges Kolonien som et bevaringsområde. Men derudover findes en række bemærkelsesværdige enkeltbygninger, hvortil der knytter sig bevaringsinteresser.

1. Kolonien

Bevaringsområdet omfatter den gamle kolonibebyggelse med de omgivne åbne arealer, den tidligere skolebygning samt den gamle kirkegård. Områdets afgrænsning fremgår af kortbilag 1.

Området repræsenterer et uforstyrret historisk miljø og fremstår som et klart afgrænset arkitektonisk miljø.

Bebyggelsen består af ialt syv bygninger, hvoraf de fem er opført i midten af 1800-årene. Det er den daværende kolonis vigtigste bygninger: bestyrerboligen, butikken, kirken og præsteboligen, samt bødkerværkstedet, det senere bageri. Efter at byens ny kirke var taget i brug i 1926, fungerede den gamle kirkebygning som mødesal for sysselrådet frem til slutningen af 1960'erne.

I bygningshistorisk henseende illustrerer koloniens bygninger forskellige typer af stokværkshuset og bindingsværkshuset. Desuden findes et eksempel på stolpehuset omgivet af mure af spængsten.

Bestyrerboligen (B-12) og præsteboligen (B-98) er stokværkshuse. Bestyrerboligen blev flyttet til Upernavik i 1832. Bygningen menes at have sin oprindelse i

et af de tolv ens huse, der i 1777 blev tegnet af J.C. Suhr. I slutningen af 1800-årene blev bygningen forlænget ved gavlene ligesom kvisten i tagets vestside stammer fra denne periode. Præsteboligen fra 1866 tilhører gruppen af stokværkshuse, som i perioden 1850-72 helt blev udført i Grønland. Tidligere huse af denne type blev afbundet i København, inden de blev afskibet nordover.

Bindingsværkshuset er repræsenteret ved bødkerværkstedet (B-11) og kirken (B-3), der begge er beklædt med planker. Bødkerværkstedet er opført 1848. Under tagkippen ses et bræddeoverdækket klokkehus, hvor klokken idag savnes. Den gamle kirke skal være indviet i 1839. En udateret originaltegning viser, at kirken oprindelig kun bestod af kirkesalen. Vindfanget med tårnrytteren er føjet til i 1882.

Den tidligere skolebygningen (B-99) og udhuset til B-12 er nyere brædeklædte bindingsværksbygninger. Skolebygningen er opført 1910.

Butikken (B-14) er et stolpehus omgivet af massive mure af sprængsten. Murene aftager i tykkelse i højden, hvorfor bygningen kommer til at fremtræde med skrå ydervægge. Stolpekonstruktionen bærer bjælkelag og tag. Butikken er opført 1864, men senere udvidet med et lager. Udvidelsen er foretaget ved at bagmuren er flyttet ud. Således er den oprindelige stolpekonstruktion fortsat synlig i det indre.

De fire huse, der ligger på række på den lille fjeldknode udgør sammen med det fritliggende bødkerværksted ved stranden en smuk arkitektonisk helhed.

De arkitektonisk mest markante bygninger er den lille kirke med sin tårnrytter, butikken med sine tunge stenfacader og store tag samt bødkerværkstedet med sit høje tag.

Den gamle skole (B-99) danner bindeled til den gamle kirkegård, der er afgrænset mod byen af et stengærde op over fjeldet. Kirkegården rummer flere ældre gravminder. Den ny vej til dumpen gennemskærer bevaringsområdet på en i arkitektonisk henseende noget uheldig måde.

Bygningerne i bevaringsområdet ejes af Upernavik kommune og er stillet til rådighed for lokalmuseet. I rapporten "Museumsbyen i Upernavik" fra 1987 (udarbejdet på foranledning af Fonden til bevaring af gamle bygninger i Grønland) foreligger bygningsundersøgelser samt istandsættelsesforslag med tilhørende økonomisk overslag for fem af bygningerne.

Planlægnings-og fredningsforhold.

For Upernavik foreligger ingen godkendt byplan. Ved en forhandling i sommeren 1989 enedes kommunalbestyrelsen og økonomidirektoratet, planlægningskontoret, om at betragte byplanforslaget fra 1983 - med opdateret kortbilag fra 1984 - som midlertidigt planlægningsgrundlag.

Bevaringsområdet omfatter byplanens område C6 (fælles formål) samt dele af områderne A3 (åben beboelse) og D2 (fælles friareal).

Af byplanforslaget fremgår, at med henblik på bevaring af miljøet omkring de gamle kolonibygninger ønskes området friholdt for yderligere bebyggelse. Af hensyn til den fremtidige anvendelse af området og en beskyttelse af miljøet bør der udarbejdes en bevarende lokalplan.

I 1983 har Upernavik kommune stillet forslag om fredning af følgende bygninger: B-3, B-11, B-12, B-14, B-98.

2. Andre bevaringsværdige bygninger

Spredt i byen findes en række arkitektonisk bemærkelsesværdige bygninger, jfr. kortbilag 2.

Tømremester P.A.Cortsen har forestået opførelsen af assistentboligen (B-10) i 1903 og spækhuset (B-32) i 1912.

Lægeboligen (B-4) og kirken (B-96) er tegnet af arkitekt Helge Bojsen Møller. Lægeboligen, der er opført i 1915, er et stort dybt hus med udnyttet tagetage. Bygningen har selvstændigt indgangsparti mod nord og karnapstue mod syd. En overdækket veranda i det sydvestlige hjørne synes lukket på et senere tidspunkt. Facaderne er opdelt af et gennemgående vinduesbånd, hvori bygningens hjørner markeres ved brede lisener. Kirken er opført i 1926. Det er en symmetrisk bygning med indgangsparti og apsis som to ligeværdige tilføjelser til kirkesalens ender. Midt på kirkebygningens

stejle tag er anbragt en tagrytter med et højt slankt spir, der bærer en vindfløj. Begge huse er af høj arkitektonisk kvalitet.

Blandt de øvrige bygninger i den nordlige bydel kan nævnes: B-17 (fartøjsførerboligen, opført 1934), B-20 (lagerforvalterboligen, opført 1946 og senere udvidet), og B-21 (handelskontoret, opført 1936 og senere ombygget). Ved ved havnen ligger: B-28 (det toetages pakhús, opført 1929) og B-31 (smedeværkstedet, opført 1932).

Planlægnings-og fredningsforhold.

Upernavik kommune har i 1983 forslået fredning af bygningerne B-4 og B-32.

3. Andre bevaringsværdige træk

Som helhed er Upernavik i bebyggelsesmæssig henseende karakteriseret ved, at byen i overvejende grad består af eenfamilieshuse opført efter GTO/Nuna Tek's type-tegninger. Derved er fremkommet et velordnet bybillede med arkitektoniske kvaliteter, som det vil være ønskeligt, at man opretholder i forbindelse med nybyggeri.

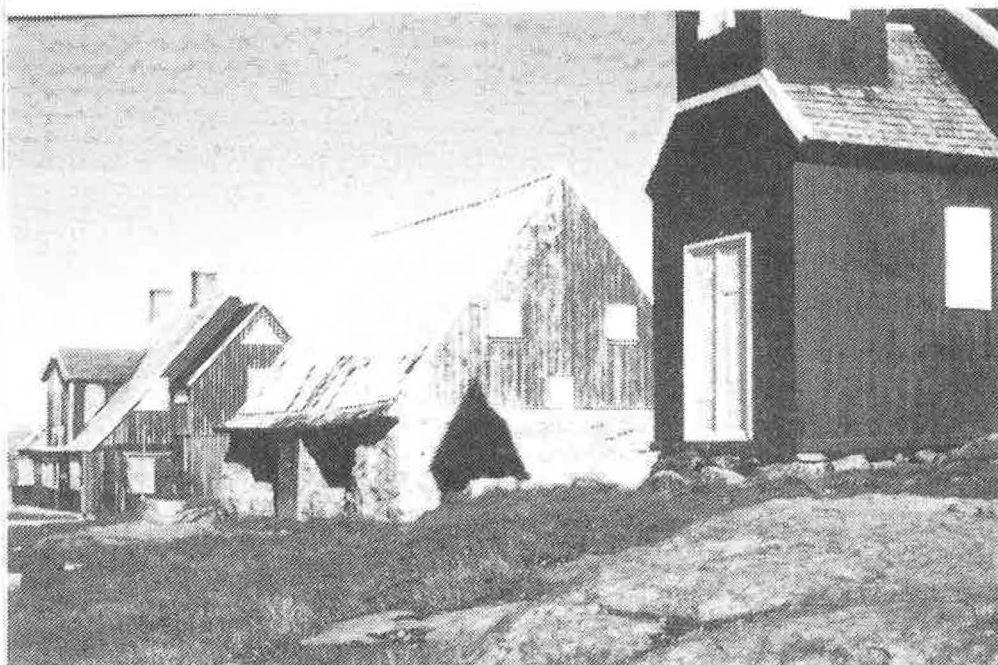

Upernavik blev oprettet som handelsplads i 1772. Kolonien fandt sin endelige placering på øens sydspids i 1796. Bebyggelsen er i dette århundrede vokset mod nord og har forbundet kolonien med skibshavnen.

Upernavik

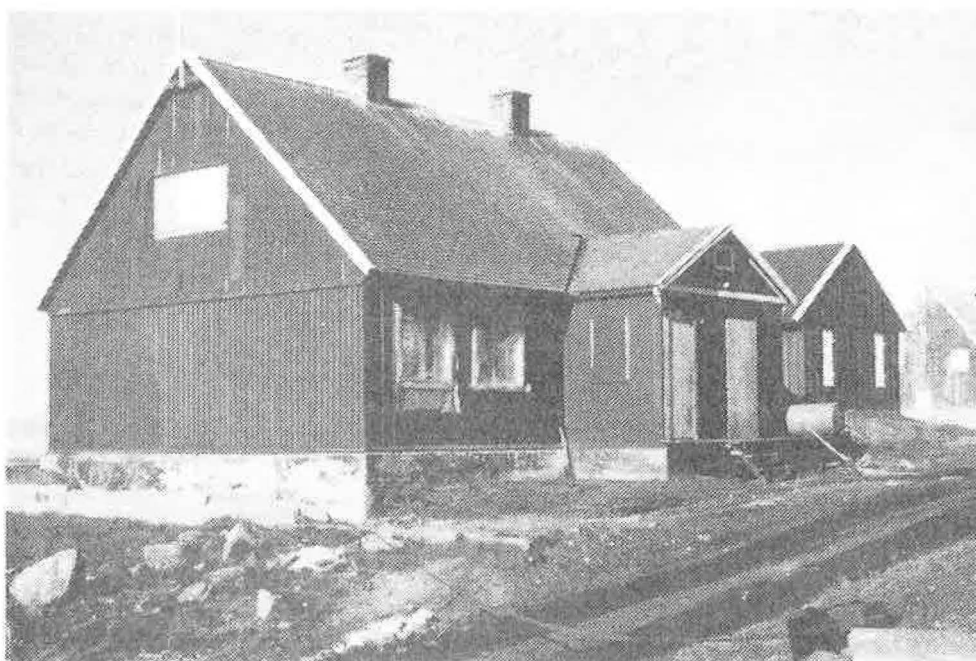

Koloniens bygninger
ligger på række med
åbent areal ned mod
kysten.

Bestyrerboligen B-12,
butikken B-14 og den
gamle kirke B-3.

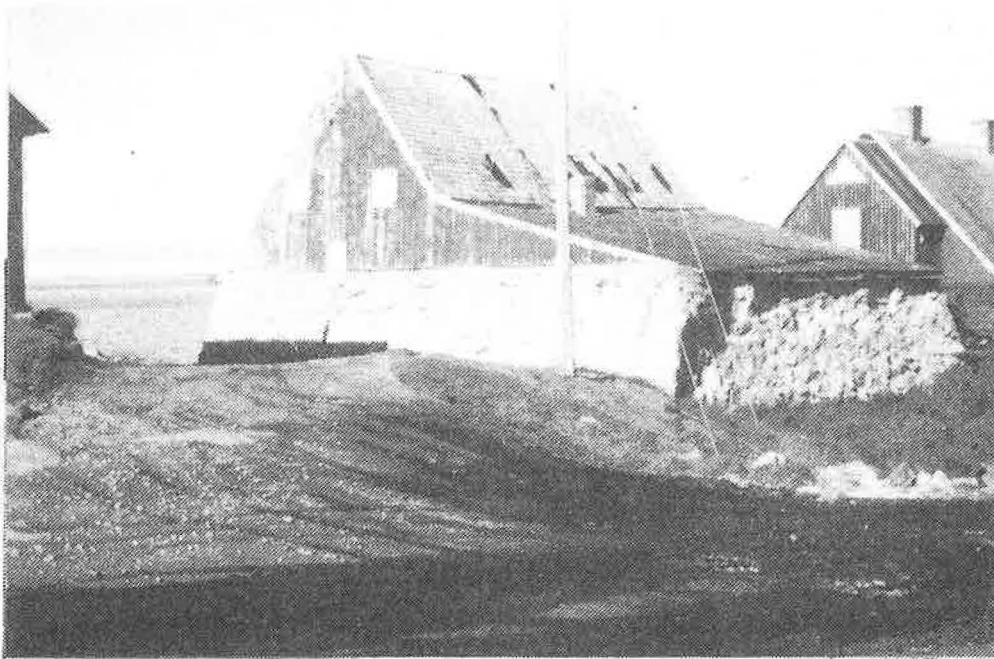
Præsteboligen B-98 og
kirkens gavl.

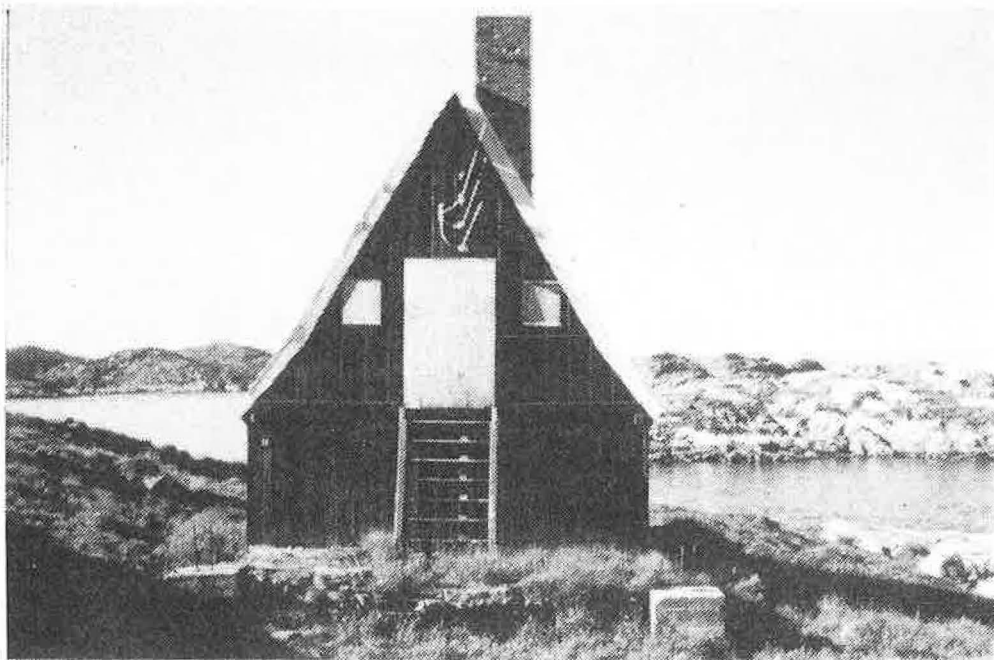
Bag bebyggelsen er
der anlagt en ny vej
til dumpen.

Upernavik

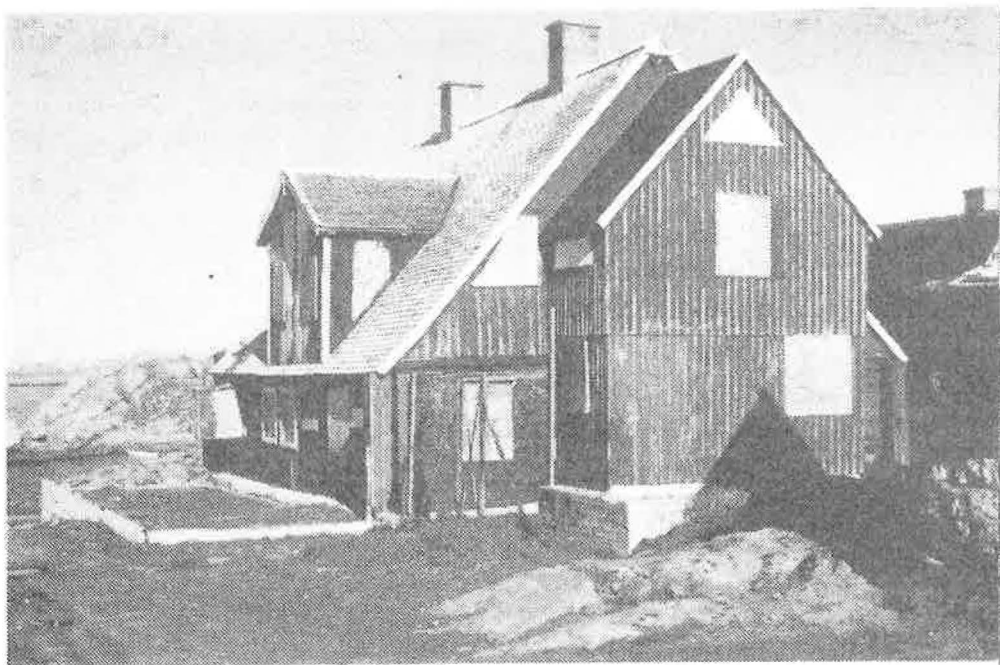

Butikken er et stolpehus omgivet af stenmure.

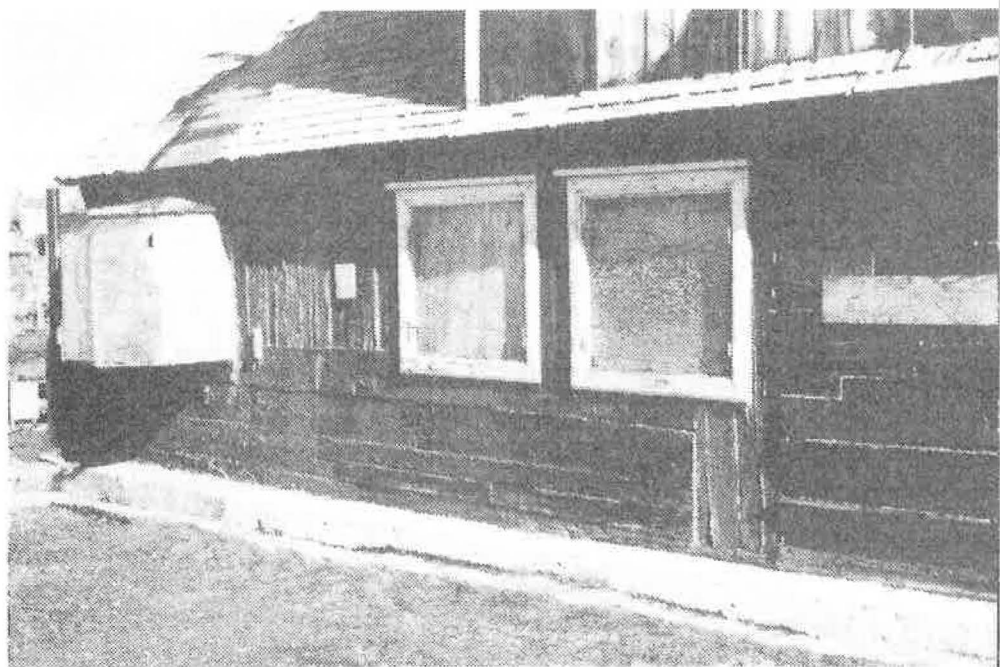

Bødkerværkstedet er en spinkel bindingsværksbygning.

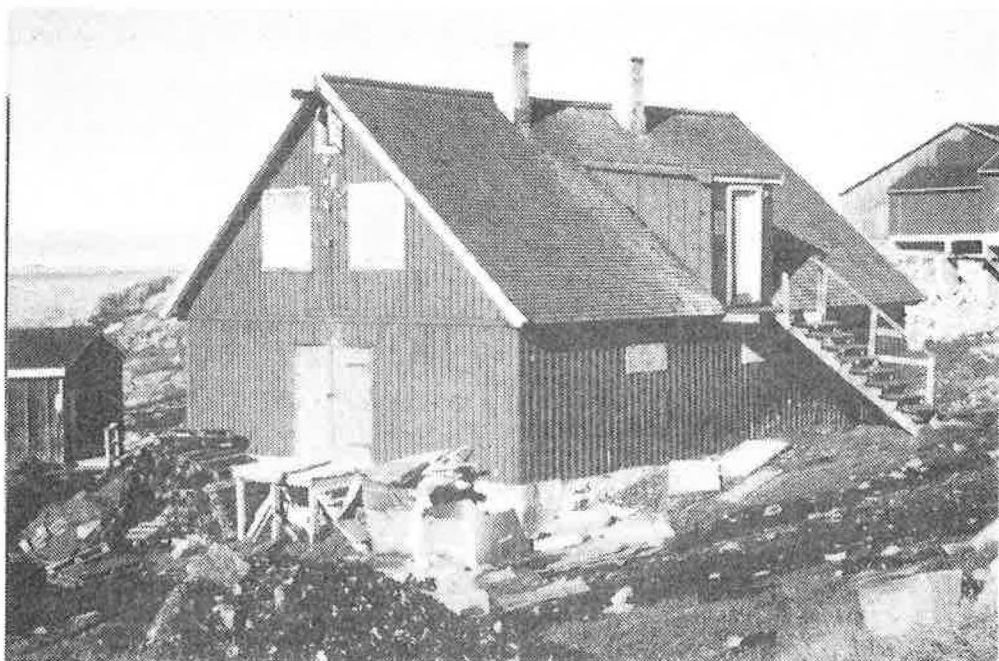
Bestyrerboligen er et
stokværkshus. Tilbyg-
ningen ved gavlen er
en senere tilføjelse.

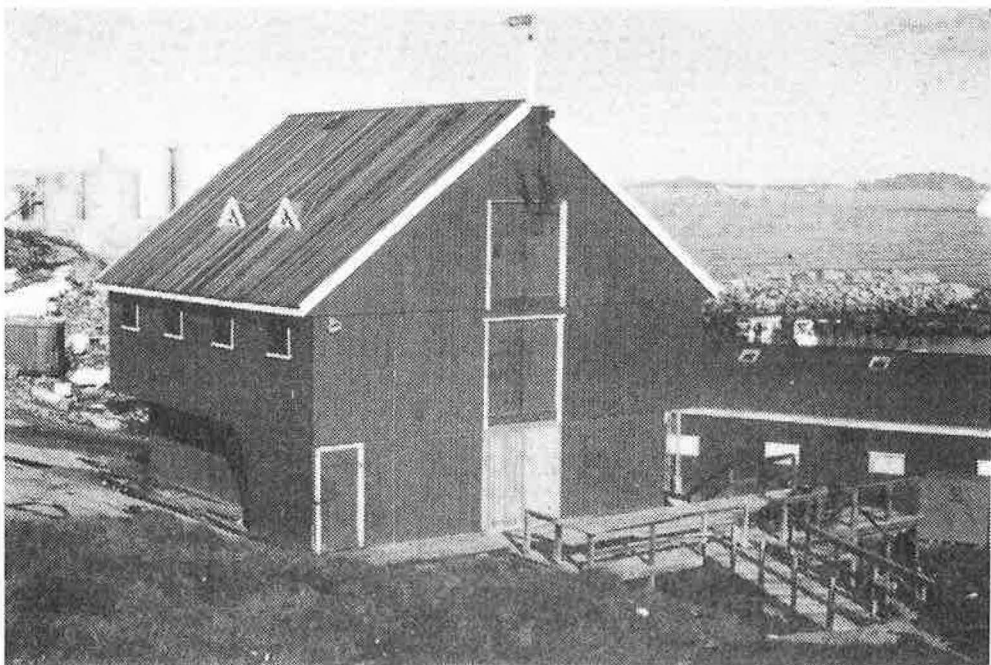
Bestyrerboligen har
stået ubenyttet i en
længere årrække og
trues nu af forfald.

Upernavik

Spækhuset B-32 ligger
i bunden af en lille
vig nord for kolonien.
Huset er opført 1912.

Havnepakhuset B-28
fra 1929 er en to-
etages bygning med
udkraget førstesal.

Handelskontoret B-21
og flagbatteriet o-
venfor havnen.

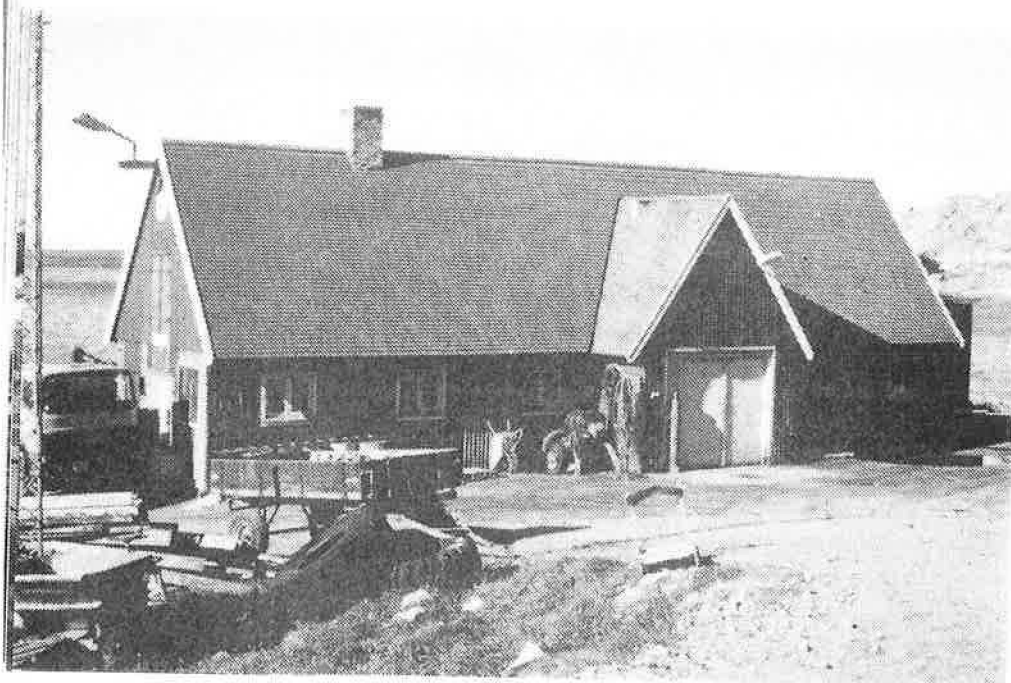
Lagerforvalterboligen
B-20 er blevet udvi-
det efter behov.

Upernavik

Fartøjsførerboligen
B-17 har fået flere
pæne tilbygninger.

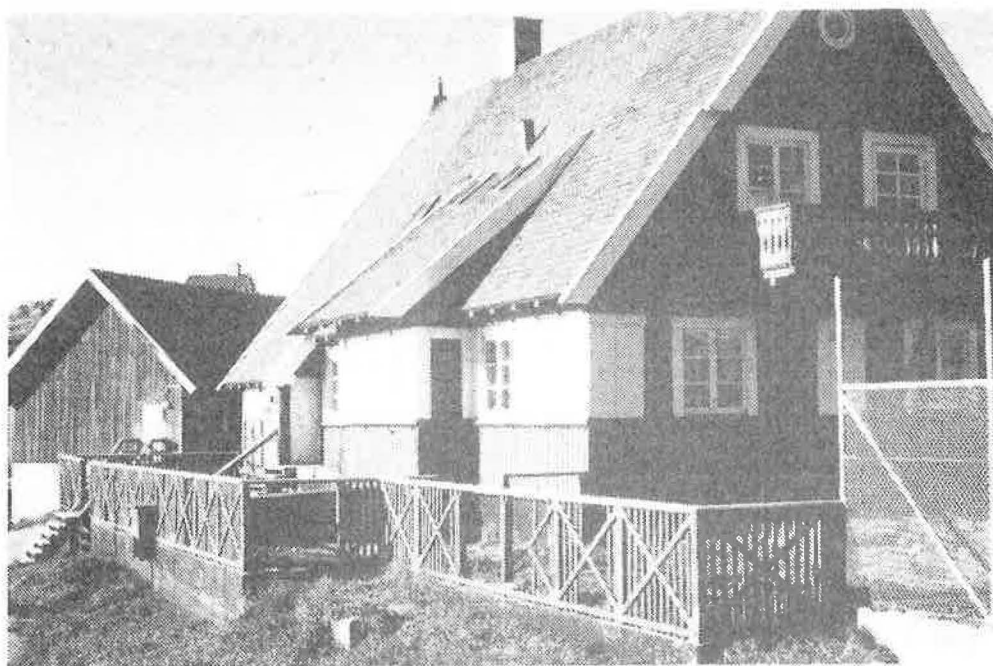

Smedeværkstedet B-31
har endnu bevaret sit
spåntag.

Bybilledet er præget af enfamiliehuse, der næsten alle er GTO-typehuse. Knapheden på bebyggeligt areal har bevirket, at husene ligger forholdsvis tæt. To bygninger skiller sig ud fra de øvrige: lægeboligen og kirken.

Upernavik

Lægeboligen og kirken er opført efter tegninger af arkitekt Helge Bojsen Møller.

Bygningernes hovedform og detaljer vidner om arkitektens kunnen.

Det gamle vejforløb fra kolonien og til havnen. De små beboelseshuse harmonerer smukt med den ældre kolonibebyggelse.

Kortbilag 1: Kolonien

Byplanens områder A3, C6 og D2

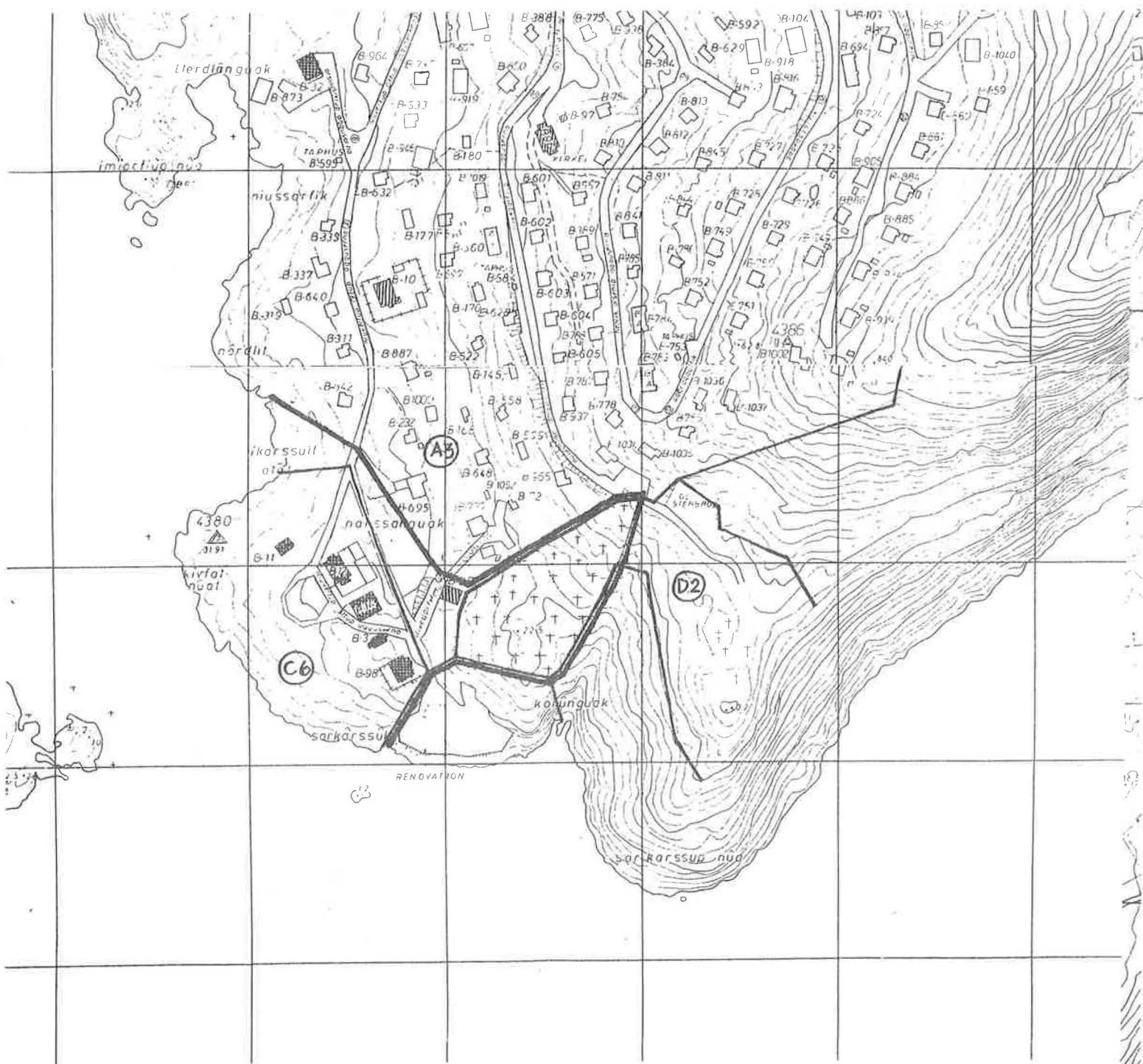
Forslag til bevaringsområde

Bygninger registreret af Grønlands Landsmuseum

Bygninger omfattet af fredningsforslag: B-3,
B-11, B-12, B-14, B-32 og B-98.

Kortbilag 2: Den nordlige bydel

Bygninger registreret af Grønlands Landsmuseum

Bygninger omfattet af fredningsforslag: B-4 og
B-32.

Fra Landsmuseets registrering er alene medtaget
bygninger, der efter besigtigelse i august 1989
kan anses for bevaringsværdige.

